

Inspraakbundel

**Reacties op voornemen en voorstel voor participatie 'LNG Import |
New Energy Terminal'**

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Kennisgeving.....	5

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE REACTIES:

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties	8
Alfabetisch overzicht reacties die van organisaties komen	9
Reactie 202500877 tot en met 202501636	10

Woord vooraf

Het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en initiatiefnemers VTTI B.V. en Höegh Evi zijn van plan om een LNG-installatie (Liquefied Natural Gas – vloeibaar aardgas), Zeeland Energy Terminal, met een Floating Storage and Regasification Unit (FSRU) in Zeeland te ontwikkelen. Dit is een schip dat LNG kan opslaan en omzetten in aardgas. Een ieder kon van vrijdag 2 mei 2025 tot en met donderdag 12 juni 2025 op het Voornemen en voorstel voor participatie reageren.

Wat houdt het project in?

Om dit project te kunnen realiseren zal er in eerste instantie op de uiteindelijke locatie infrastructuur worden aangelegd, zoals onder andere een bestaande of nieuwe kade of steiger en een pijpleiding connecties met o.a. het bestaande aardgas netwerk van Gasunie Transport Services en het elektriciteitsnetwerk. Vervolgens zal een FSRU naar de locatie worden gevaren en daar worden afgemeerd. De infrastructuur zal een op de locatie afgestemde technische oplossing zijn, die ingepast wordt in de omgeving op een manier die eventuele milieugevolgen zoveel mogelijk beperkt en een veilige operatie verzekert. De FSRU wordt afgemeerd aan een bestaande, of nieuwe, kade of steiger. Twee zoekgebieden worden verder onderzocht, namelijk de Sloehaven te Vlissingen-Oost en de Braakmanhaven te Terneuzen.

De procedure

Voor gasinfrastructuurprojecten zoals Zeeland Energy Terminal is de projectprocedure van toepassing. De projectprocedure is een instrument dat wordt gebruikt voor het vaststellen van een projectbesluit en het verlenen van verschillende besluiten (vergunningen ruimtelijke inpassing). De projectprocedure bestaat uit verschillende fasen die doorlopen worden, met in elke fase ruimte voor participatie. In de fase na deze Voornemen en voorstel tot participatie fase, worden twee zoekgebieden verder onderzocht. Deze verkenningsfase eindigt met een technische notitie en een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Hierna volgt de planuitwerkingsfase (verwacht eind 2025 tot begin 2027). In de planuitwerkingsfase wordt het projectbesluit samen met de uitvoeringsbesluiten opgesteld. Uiteindelijk legt de Minister van KGG de definitieve locatie vast in het projectbesluit.

Wat doet het ministerie?

De Minister van KGG stelt uiteindelijk het projectbesluit vast. Besluiten die voor het project nodig zijn, worden zoveel mogelijk voorbereid in één gecoördineerde procedure. De Minister van KGG coördineert deze procedure.

Waarom is dit project nodig?

Met het afnemen van gaswinning in Nederland, onder andere door het sluiten van Groningen, zijn wij meer afhankelijk van gas uit het buitenland. Daarom zet het kabinet stappen om op korte termijn meer LNG te importeren. De import van LNG biedt een flexibele bron van aardgas die we voor de winter kunnen inzetten. Dit is één van de maatregelen waardoor Nederland meer gasleveringszekerheid heeft.

Participatie: uw mening en inbreng zijn belangrijk

Dit project raakt de belangen van veel partijen, zoals burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen. Het Ministerie van KGG, en initiatiefnemers VTTI B.V. en Höegh Evi vinden het daarom belangrijk dat deze partijen de mogelijkheid hebben om ideeën in te brengen en mee te denken over het project. In het Voornemen en voorstel voor Participatie staat beschreven hoe de verschillende partijen worden betrokken. Het voorstel voor Participatie wordt geactualiseerd bij verschillende fasen in het project.

Informatiebijeenkomst

U was welkom bij de inloopbijeenkomst die het Ministerie van KGG organiseerde, samen met VTTI B.V. en Höegh Evi. U kon daar uw vragen stellen en ideeën inbrengen. De bijeenkomsten waren op:

- Dinsdag 13 mei, Dockwise in Vlissingen
- Maandag 26 mei, De Stenge in Heinkenszand

Rondetafelgesprek

Op 14 mei in het Churchill Hotel in Terneuzen vond een kleinschalige bijeenkomst plaats van 19:00–21:00 gericht op direct omwonenden van locatie Braakmanhaven. Daar werd het project besproken en werd daarna in gesprek gegaan.

Reacties

Op voornemen en het voorstel voor participatie zijn binnen de reactietermijn in totaal 18 reacties binnengekomen. De reacties zijn integraal opgenomen in deze inspraakbundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.rvo.nl/zet.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Uw reactie op het Voornemen en voorstel voor Participatie wordt betrokken bij het opstellen van de zogenoemde concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD). In de concept-NRD staat welke locatie(s) in de volgende fase van het project worden onderzocht en hoe het onderzoek wordt gedaan. De concept-NRD zal naar verwachting Q4 2025 ter inzage liggen, dan zal ook de inhoudelijke reactie gepubliceerd worden op de projectwebsite.

Uw reactie op het voorstel voor Participatie wordt gebruikt om het participatieproces verder uit te werken. Ingediende reacties toetsen we inhoudelijk en bundelen we in een Reactienota. Het voornemen voor participatie zal aan de hand van de nieuwe inzichten worden samen gebracht in een Participatieplan en tegelijk met de Reactienota, en de concept-NRD gepubliceerd worden.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over LNG Import | Zeeland Energy Terminal en alle bijbehorende documenten vindt u op www.rvo.nl/zet en <https://www.vtti.com/our-business/lng-terminals/zeeland-energy-terminal-zet-netherlands/>. U kunt ook uw vraag stellen door te bellen naar telefoonnummer 088 042 47 47.

LNG Import | New Energy Import Terminal, Ministerie van Klimaat en Groene Groei

Kennisgeving Voornemen en voorstel voor Participatie

Het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en VTTI B.V. en Höegh Evi zijn van plan om een LNG-installatie (Liquefied Natural Gas – vloeibaar aardgas) met een Floating Storage and Regasification Unit (FSRU) in Zeeland te ontwikkelen. Dit is een schip dat LNG kan opslaan en omzetten in aardgas. In deze kennisgeving leest u wat het project inhoudt op hoofdlijnen, waarover u kunt meedenken en hoe u kunt reageren. In het Voornemen worden de plannen voor het project beschreven. Het voorstel voor Participatie beschrijft hoe de omgeving bij het energieproject wordt betrokken. Hiermee wordt de verkenningsfase gestart.

Van vrijdag 02 mei tot en met donderdag 12 juni 2025 kunt u reageren op het Voornemen en voorstel voor Participatie.

Illustraties; De beide zoekgebieden

Wat houdt het project in?

Om dit project te kunnen realiseren zal er in eerste instantie op de uiteindelijke locatie infrastructuur worden aangelegd, zoals onder andere een bestaande of nieuwe kade of steiger en een pijpleiding connecties met o.a. het bestaande aardgas netwerk van Gasunie Transport Services en het elektriciteitsnetwerk. Vervolgens zal een FSRU naar de locatie worden gevaren en daar worden afgemeerd. De infrastructuur zal een op de locatie afgestemde technische oplossing zijn, die ingepast zal worden in de omgeving op een manier dat de milieugevolgen zoveel mogelijk beperkt worden en een veilige operatie verzekerd is. De FSRU wordt afgemeerd aan de bestaande, of nieuwe, kade of steiger. Momenteel worden twee zoekgebieden verder onderzocht, namelijk de Sloehaven te Vlissingen-Oost en de Braakmanhaven te Terneuzen.

De procedure

Voor gasinfrastructuurprojecten zoals deze LNG-installatie is de projectprocedure van toepassing. Deze regeling ziet erop toe dat procedures worden afgestemd met initiatiefnemers, bevoegde gezagen, belanghebbenden, grondeigenaren en burgers. Op deze manier wordt alle infrastructuur ruimtelijk zorgvuldig ingepast. In dit Voornemen worden twee zoekgebieden verder onderzocht. Deze verkenningsfase eindigt met een technische notitie en een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Hierna volgt de planuitwerkingsfase (verwacht eind 2025 tot begin 2027). In de planuitwerkingsfase wordt het projectbesluit uitgewerkt. Uiteindelijk legt de Minister van KGG de definitieve locatie vast in het projectbesluit.

Wat doet het ministerie?

De Minister van KGG stelt uiteindelijk het projectbesluit vast. Besluiten die voor het project nodig zijn,

worden zoveel mogelijk voorbereid in één gecoördineerde procedure. De Minister van KGG coördineert deze procedure.

Waarom is dit project nodig?

LNG en de bijbehorende infrastructuur, zoals de FSRU, spelen op de korte en langere termijn een belangrijke rol in de leveringszekerheid van energie in Nederland. Op de korte termijn biedt de import van LNG een flexibele bron van aardgas waarmee we de voorzieningszekerheid van aardgas versterken. Het kabinet ziet extra LNG-importcapaciteit in Nederland en Europa als noodzakelijk, omdat – mede door het sluiten van het Groningengasveld – de behoefte aan buitenlands aardgas is toegenomen.

Het project is van nationaal belang aangezien het bijdraagt aan leveringszekerheid van energie op de korte tot middellange termijn.

Participatie: uw mening en inbreng zijn belangrijk

Dit project raakt de belangen van veel partijen zoals burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen. Het Ministerie van KGG, VTTI B.V. en Høegh Evi vinden het daarom belangrijk dat deze partijen de mogelijkheid hebben om ideeën in te brengen en mee te denken over het project. In het Voornemen en voorstel voor Participatie staat beschreven hoe de verschillende partijen worden betrokken. Het voorstel voor Participatie wordt geactualiseerd bij verschillende fasen in het project.

Inloopbijeenkomsten

U bent welkom bij de inloopbijeenkomsten die het Ministerie van KGG organiseert, samen met VTTI B.V. en Høegh Evi. U kunt daar uw vragen stellen. Er is geen plenaire presentatie. U kunt (zonder aanmelding) in- en uitlopen tussen 19.00 en 21.00 uur.

De bijeenkomsten zijn op:

- Dinsdag 13 mei, Dockwise in Vlissingen
- Maandag 26 mei, De Stenge in Heinkenszand

Bij de inloopbijeenkomst vindt u informatie over het project en over de procedure. Ook kunt u uw vragen stellen aan medewerkers van de VTTI B.V. en het Ministerie van KGG.

Rondetafelgesprek

Op 14 mei in het Churchill Hotel in Terneuzen vindt een kleinschalige bijeenkomst plaats van 19:00–21:00 gericht op direct omwonenden van locatie Braakmanhaven. We bespreken het project en gaan daarna in gesprek.

Wilt u reageren?

U kunt van vrijdag 02 mei tot en met donderdag 12 juni 2025 reageren op het Voornemen en voorstel voor Participatie. In deze periode kunt u deze documenten bekijken op [dan www.rvo.nl/zet](http://www.rvo.nl/zet).

U kunt op drie manieren reageren.

- Bij voorkeur digitaal: via www.rvo.nl/zet
- Per post:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Zeeland Energy Terminal
Postbus 111
9200 AC Drachten
Wilt u uw brief ondertekenen en uw adres vermelden? Dan sturen wij u per brief een ontvangstbevestiging.
- Voor het opnemen van mondelinge reactie is er tijdens de inloopbijeenkomst een notulist aanwezig. Ook kunt u op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur bellen met Bureau Energieprojecten op 070 379 89 79.

Wat gebeurt er met uw reactie?

Uw reactie op het Voornemen en voorstel voor Participatie wordt betrokken bij het opstellen van de zogenoemde concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD). In de concept-NRD staat welke locatie(s) in de volgende fase van het project worden onderzocht en hoe het onderzoek wordt gedaan. De concept-NRD zal naar verwachting Q3/4 2025 ter inzage liggen.

Uw reactie op het voorstel voor Participatie wordt gebruikt om het participatieproces verder uit te werken. Ingediende reacties toetsen we inhoudelijk en bundelen we in een Reactienota. Het voorne-

men voor participatie zal aan de hand van de nieuwe inzichten worden samen gebracht in een Participatieplan en tegelijk met de Reactienota, en de concept-NRD gepubliceerd worden.

Heeft u hulp nodig?

De overheid vindt het belangrijk dat iedereen mee kan doen. Niet iedereen is even handig met computers. Daarom zijn er Informatiepunten Digitale Overheid. Deze informatiepunten vindt u in de bibliotheken. U kunt er makkelijk binnenlopen om uw vragen over websites van de overheid te stellen. Bijvoorbeeld voor het op de computer bekijken van documenten die bij dit project horen. Vraag ernaar bij de bibliotheek bij u in de buurt. Voor meer informatie kunt u terecht op de website: www.informatiepuntdigitaleoverheid.nl.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over LNG Import | New Energy Import Terminalen alle bijbehorende documenten vindt u op www.rvo.nl/zet en <https://www.vtti.com/our-business/lng-terminals/zeeland-energy-terminal-zet-netherlands/>. Heeft u vragen over de procedure? Bel dan met telefoonnummer 070 379 89 79. Of stel uw vragen tijdens één van de inloopbijeenkomsten.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie opzoeken. Door te klikken op uw reactienummer wordt u automatisch doorverwezen naar de reactie. De reacties zijn opgenomen vanaf pagina 10.

Reacties op voornemen en voorstel voor participatie 'LNG Import | New Energy Import Terminal'

Registratienummer	Reactienummer
202500877	202500877
202500883	202500883
202500893	202500893
202500894	202500894
202500898	202500898
202500902	202500902
202500903	202500903
202500904	202500904
202501014	202501014
202501213	202501213
202501334	202501334
202501362	202501362
202501404	202501404
202501422	202501422
202501442	202501442
202501507	202501507
202501587	202501587
202501636	202501636

Alfabetisch overzicht reacties die van organisaties komen

Reacties op voornemen en voorstel voor participatie 'LNG Import | New Energy Import Terminal'

Reactienummer	Organisatie
202501507	Dow Benelux, HOEK
202501362	Gemeente Borsele, College van Burgemeester en Wethouders, BORSELE
202501636	Gemeente Vlissingen, College van Burgemeester en Wethouders, VLISSINGEN
202501334	Katoen Natie Westerschelde BV, HOEK

Reactie 202500877 tot en met 202501636

Verzonden: 5/4/2025 7:50:08 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ik maak graag gebruik van de gelegenheid om te reageren op het plan middels bijgesloten PDF.

104645550_10776650_reactie_voornemen_VTTI.pdf

reactie op het voornemen van VTTI voor een LNG terminal

datum: 4 mei 2025

Als inwoner van de gemeente [REDACTED] heb ik de volgende bezwaren tegen het plan voor een LNG terminal van VTTI in het Sloegebied:

- In het Sloegebied is er een hoge concentratie aan gevaarlijke en explosieve stoffen: kerncentrale, gascentrale, waterstof fabriek, ammoniak opslag, olieraffinaderij, olie terminal en olie opslagtanks. Het domino risico is hierdoor uitzonderlijk hoog. Hier ook nog LNG aan toe voegen maakt de kans op ongelukken met verstrekken gevolgen steeds groter.
- Een LNG terminal met daarnaast een volle LNG tanker bevatten samen potentieel 400.0000 m³ vloeibaar gas. Dit is volledig in tegenspraak met het waarborg beleid dat de bouw van een toekomstige kerncentrale mogelijk moet maken. De IAEA schrijft voor dat kerncentrales niet in de buurt van explosie gevaar gebouwd kunnen worden.
- De noodzaak van additionele LNG import capaciteit is verre van zeker. De Gasunie is nog op zoek naar gebruikers van de bestaande LNG terminal in de Eemshaven, zie [gasunie](#). Het is ook niet duidelijk waarom Nederland de LNG import van omringende landen zou moeten verzorgen.
- De milieu schade als gevolg van de winning en het transport van mn het Amerikaanse LNG wordt niet benoemd. De winning dmv fracking is enorm vervuilen en de bijbehorende methaan lekkage levert een bijzonder sterk broeikas effect.
- De Russische afhankelijkheid omruilen voor een met de Verenigde Staten is gezien het Trump bewind geen betrouwbare invulling van leveringszekerheid.
- LNG tankers vormen in de drukke zeevaart route richting Antwerpen, Gent, Vlissingen en Terneuzen een risico voor de scheepvaart. Het bevreemdt dat nergens melding wordt gemaakt van Belgische betrokkenheid.
- Dat Amsterdam geen ruimte heeft voor LNG aanlanding lijkt mij in tegenspraak met de wens van Tata om "groener" staal te produceren op basis van aardgas. Het toekomstig gas gebruik van Tata zou zelfs een aparte LNG terminal aan het Noordzeekanaal rechtvaardigen.
- De opmerking dat vloeibaar LNG niet explosief is, is misleidend, omdat het hele streven juist is om het vloeibare LNG om te zetten in gasvormige toestand. Een bijna lege FSRU vormt als gevolg van gasvorming juist een heel groot explosie gevaar.
- Het is onduidelijk welke partij verantwoordelijk is/wordt voor milieu handhaving. Noch de RUD noch DCMR worden als betrokken partij genoemd.
- De ronkende intro van paragraaf 3.2 waarin hoog wordt opgegeven van een CO2-

neutrale toekomst en duurzame bronnen is in de context van LNG volledig misplaatst.

- Walstroom is in het Sloegebied volgens de PMIEK pas gepland na 2031. In een warme opstart, bijv na onderhoud, zal ook altijd een fossiele brandstof nodig zijn om de dan nog warme tanks te vullen met CO2. [wikipedia](#)
- In §3.4 wordt aangegeven dat de FSRU omgebouwd kan worden naar een fossielvrije energie drager. Dit is in tegenspraak met deze TNO studie [tno](#)
- In §3.8 worden Zeeland en de Belgische kanaalzone door elkaar gehaald. Zeeland heeft geen food, automotive of staal industrie.
- In §3.8 wordt ter motivering van een LNG terminal de "toekomstige transitie van LNG naar de import van schone energiedragers" aangedragen. Dit is wel bijzonder krom.
- Warmte onttrekken aan de Westerschelde, een kwetsbaar Natura 2000 gebied, moet vermeden worden. De industriële restwarmte is daarmee een essentieel, integraal en voorwaardelijk onderdeel van het plan en dient dan ook expliciet en concreet in het plan te worden meegenomen en niet als onderwerp van verdere studie. De hoeveelheid en beschikbaarheid van die warmte in de tijd zijn van wezenlijk belang.

Verzonden: 5/6/2025 1:20:05 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

NEE niet nog meer van die onzin

(dorp) borssele en haar inwoners is het schijft zat dat ALLES hier maar in de achtertuin gedumpt word

kerncentrales (die hier niet KUNNEN gebouwd worden omdat er geen ruimte voor is , en de informatie van het ministerie die verspreid word is foutief (bewust)

de kosten zijn veel te hoog 50 tot 70 miljard PER centrale !!!, en de bouwtijd veel te lang , en de opbrengst is minimaal , er is geen ruimte , de leefomgeving word vernietigd , een natura 2000 gebied word vernietigd , er is geen kennis , er zijn geen bouwvakkers , dus 20.000 werknemers moeten ingevlogen worden hiervoor 20 jaar lang !!! waar gaan die wonen ?enz enz enz pure waanzin voor 3 tot 6% van de benodigde stroom !!!

windmolens, we hebben in en om het dorp nu meer dan 30 molens staan , is wel een keer genoeg toch !

aanlanding windparken met alle infrastructuur erbij

geplande waterstof fabriek , lekker explosief naast een werkende kerncentrale , goed gedaan !!

zonneparken , hele stukken zijn hier al vol geplaatst met panelen , genoeg is genoeg !!

vrachtwagen parkeer terminal voor meer dan 400 vrachtwagens ,, zet ze in den haag neer !!

en nog veel meer

de industrie is dit dorp aan het vernietigen ,, de leef omgeving word hier vernietigd , een natura 2000 gebied (aan de schelde) staat op het spel

de huizen prijzen zijn in dit dorp al 20 of 30% lager dan in heel nederland , en gaat deze industriele onzin door dan zijn we een 2e DOEL (belgie) of groningen , en alles puur voor financieel gewin over de rug van dorp borssele en haar bewoners ,,, het is hier beschermd dorps aangezicht , alleen ziet het er nu met de stroom masten en industrie al niet meer uit , laat staan als ze zouden beginnen met 2 extra kerncentrales die er niet KUNNEN staan omdat er gewoon geen ruimte voor is ,,,

we zijn het HELEMAAL ZAT !!! ,, nee niet ook nog een gas terminal erbij , zet maar in rotterdam neer ! of terneuzen

er is geen plaats voor !!!!!!!

Verzonden: 5/7/2025 7:01:00 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Omdat meestal mensen negatief reageren, denk ik dat er ook positieve reacties kunnen zijn.

Uiteindelijk is Gas gewoon nodig om onze huizen te verwarmen, en is dit een mooie toevoeging in onze krimpende arbeidsmarkt.

Ik ben NIET tegen....

Verzonden: 5/7/2025 8:19:00 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Beste,

Vindt het een prima plan, mits de veiligheid en dat er geen meerdere toren gaan ontstaan en een heleboel verlichting.

De havens zijn al oververlicht en de hoogtes van gebouwen en projecten en etcetera. Zijn vanaf walcheren tot gravenpolder te zien. Niet echt een heel mooi beeld voor zeeland

Verzonden: 5/8/2025 4:19:47 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ik ben helemaal eens met een LNG Terminal in Zeeland. Dit kan zeker de bedrijven helpen met hun energie toekomst en relatieven goedkoper kan produceren.

Ik weet dat de nieuwe canadees regering wil een gas pipeline naar de oostkust - haven van Montreal realiseren met einddoel een LNG plant daar bouwen voor de Europees markt.

Verzonden: 5/9/2025 5:48:56 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Beste,

Gezien de huidige situatie rondom de Braakmanhaven (EVOS, Dow Benelux BV) deze bedrijven zijn al bekend met LNG evenals Floating storage. Zo wordt er bijvoorbeeld LPG opgeslagen voor de krakers van Dow. Voor onze regio als Zeeuws Vlaanderen is deze impuls van harte welkom om zo de werkgelegenheid in de techniek te stimuleren. Dat is een van de drijfveren van onze regio.

Groet,

[REDACTED]

Verzonden: 5/9/2025 5:49:46 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ik ben vóór deze importterminal. Het is belangrijk voor de industrie in de regio. Het zal ook de afhankelijkheid van gasexport via pijpleidingen met sancties verminderen.

Verzonden: 5/9/2025 7:55:34 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ten eerste zie ik dit als een zeer positief initiatief.

In welke mate is er tot nu toe gesproken met bedrijven als Dow die hier ook belang bij hebben?

Verzonden: 5/18/2025 4:20:24 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Zie bijlage

Van: [REDACTED]

Verzonden: maandag 12 mei 2025 08:59

Aan: Bureau Energieprojecten <bureauenergieprojecten@minezk.nl>

Onderwerp: LNG import terminals Zeeland

Goedendag,

Hierbij reageer ik op het voornemen voor het ontwikkelen van LNG- terminals in de havens van Vlissingen-Oost, het Sloegebied en/of de Braakmanhaven in Terneuzen.

Ik moet reageren naar een mailadres van het Ministerie van Economische Zaken, terwijl het initiatief komt van het ministerie met de bespottelijke naam: Ministerie van Klimaat en Groene Groei!!! Wat een onzin, huist dat ministerie dan onder leiding van Sophietje in een tiny house dat zelfvoorzienend is?

Aardgas uit Rusland was gewoon tot nu toe de meest groene energievorm en door die idiote boycot die als boemerang is teruggeslagen op de Europese economieën, moeten we nu zwaar milieubelastend LNG-gas per schip gaan aanvoeren, terwijl westerse geheime diensten de Nord Stream pijpleiding hebben laten opblazen!! We hebben het regime van Poetin er alleen maar sterker door gemaakt en de economie van Duitsland ermee naar de knoppen geholpen.

LNG-gas is ten dele schaliegas waarbij tijdens de winning enorme schade wordt toegebracht aan de grond- en bergstructuur met een sterke vervuiling van het grondwater tot gevolg. Veel LNG-gas komt uit de Verenigde Staten, maar ook uit Algerije, Saoedi-Arabië en Iran. Vervoer per schip is niet bepaald duurzaam, want veel schepen gebruiken nog steeds chemisch vervuilde stookolie.

Het hele beleid van het Ministerie van KGG is totale apekool en volksverlakkerij: Windmolens van 235 meter hoog zijn heel ongezond voor mens en dier: ze maken veel lawaai, zorgen voor straling en leiden tot psychische schade en bovendien leiden ze tot een enorme vogelsterfte!! En de windmolens op zee zijn zeker zo schadelijk voor vogel, voor zeezoogdieren en voor vissen. Is dat een groen beleid? Houd toch op met die apekool te verkopen.

Wat er wel nodig is?

Het inzetten op veel duurzamere productiemethoden, een afbouw van deze vervuilende en verspillende vorm van economische groei en grondig en echt onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar onze toekomstige energiebehoefte. Ik durf nu al een voorspelling op hoofdlijnen te doen: de bouw van kleinschalige gascentrales en de bouw van een nieuwe generatie kerncentrales die veel compacter en veiliger zijn dan de centrales van veertig jaar geleden. Daarbij kan de inzet van zonne-energie voor particuliere huishoudens en in het midden- en

kleinbedrijf een best belangrijke, aanvullende rol spelen. En in de verdere toekomst dienen zich heel nieuwe energievormen aan, zoals kosmische energie.

En Nederland zou moeten inzetten op herstel van de aardgaswinning in Groningen; het is aangetoond dat het op een verantwoordelijke manier kan!! In de afgelopen vijftig jaar hebben regering en de NAM echter ingezet op een maximale opbrengst tegen minimale kosten, het was gewoon roofbouw waar de inwoners van Groningen de prijs voor mochten betalen.

Waar de overheid nu op inzet, is een destructief en extreem verspillend beleid waarmee zeker twee generaties na ons met de gevolgen worden opgezadeld.

Ontwikkel eerst een toekomstplan voordat jullie bouwplannen gaan ontwikkelen.

Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald!!

Met een bezorgde groet

[Redacted signature]

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Verzonden: 5/27/2025 1:32:49 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ik heb mijn reactie verwoord in de bijgevoegde bijlage.

104961830_10828832_reactie_voornemen_ZET.pdf

Tav. Bureau Energieprojecten Inspraakpunt Zeeland Energy Terminal

Datum: 27 mei 2025

Onderwerp: Reactie Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal

Als inwoner van de gemeente Borsele maak ik graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal.

Allereerst wil ik opmerken dat de inloopavond in Heinkenszand weer uitblonk in onwetendheid. Om een aantal zaken te noemen:

Men wist bijvoorbeeld niet dat:

- De beoogde kade in de Quarles haven voor NAVO-verplaatsingen wordt gebruikt
- Er zoiets bestond als een waarborgingsbeleid Kerncentrales
- Er tbv. de eventuele bouw van 2 kerncentrales, een aardgasleiding verlegd moet gaan worden

en zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Vragen aan de minister:

- Is het een idee om:
 - eens enige afstemming tussen projecten te laten plaatsvinden?
 - binnen een project inhoudelijke kennis op te doen zodat de burgers en/of bedrijven met kennis van zaken te woord gestaan kunnen worden?

Belangrijke punten die moeten worden meegenomen bij het onderzoek

Borselse voorwaarden gelden ook voor LNG terminal

Wederom wordt er met geen woord gerept over "De Borselse Voorwaarden". Dit is een **must** voor dit project want de Borselse Voorwaarden zijn immers ook van toepassing op de mogelijke komst van een LNG Terminal.

Vraag aan de minister:

- Bent u nog van plan om dit project te toetsen aan "De Borselse Voorwaarden"?

Project in samenhang

Zoals gewoonlijk is het ministerie weer meester in het opdelen van een project dat in werkelijkheid niet te ontrafelen is. Een LNG terminal zonder gasinvoedingspunt is redelijk zinloos en andersom geldt dat natuurlijk ook.

Dus ook activiteiten of infrastructurele aanpassingen die uitgevoerd moeten worden binnen of buiten de zoekgebieden ten behoeve van een werkende LNG terminal zullen in deze procedure beoordeeld moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan aanleg of verplaatsen van gasleidingen.

Ook wordt dit nieuwe project niet of nauwelijks beoordeeld in samenhang met andere projecten.

Vraag aan de minister:

- Zou het niet een keer tijd worden dat een project in zijn totaliteit en in samenhang met andere projecten wordt beoordeeld, zodat belanghebbenden het idee zouden kunnen krijgen dat hun inspraak serieus genomen wordt?

Vragen

Nut en noodzaak

Het is zeer onduidelijk of een nieuwe LNG terminal wel nodig is in Nederland. De terminal in de Eemshaven is naarstig op zoek naar afnemers. Europees gezien neemt de import van LNG de laatste paar jaar af. Ook het gasverbruik neemt af en zal verder afnemen omdat andere, schonere/herbruikbare, energiebronnen gebruikt gaan worden. Zie [artikel in Trouw](#)

Vragen aan de minister:

- Kunt u aangeven hoeveel LNG momenteel geïmporteerd wordt en of de bestaande LNG terminals deze hoeveelheid kunnen verwerken?
- Kunt u aangeven of de huidige LNG import groot genoeg is om Nederland van gas te voorzien?

Leveringszekerheid

Rusland en de VS leveren nu veel LNG aan Nederland. Dit zijn geen betrouwbare partners gebleken. LNG import vanuit Rusland zou je eigenlijk af moeten bouwen en wel zo snel mogelijk. De Europese Commissie wil dat de Russische import uiterlijk eind 2027 beëindigd is: [Artikel Energieia](#).

Met Trump en de republikeinse partij aan de macht zijn de VS evenmin een betrouwbare partner.

Beide landen kunnen dus geen leveringszekerheid bieden. Dit maakt het aantal landen dat LNG zou kunnen leveren dus weer minder en daardoor neemt de leveringszekerheid dus ook af.

Vraag aan de minister:

- Bent u het mij eens dat door het importeren van LNG vanuit een beperkt aantal verre landen de leveringszekerheid niet te garanderen is?

Garantie voldoende en betaalbare energie

In de inleiding wordt gesteld dat:

Een derde LNG-installatie zal de zekerheid van de beschikbaarheid van voldoende energie in deze transitiefase vergroten

en dat:

Nederland moet zorgen voor voldoende infrastructuur om aardgas van verder weg te importeren, zodat voldoende betaalbare energie beschikbaar blijft

Een LNG terminal helpt om gas te kunnen importeren. Maar om nu te stellen dat een LNG terminal garandeert dat voldoende en betaalbare energie beschikbaar is, is natuurlijk grote nonsens. Of er voldoende en betaalbare energie beschikbaar is, is afhankelijk van marktomstandigheden, is er voldoende aanbod en zo ja is het betaalbaar. Garanties zijn er niet in deze markt.

Vraag aan de minister:

- Bent u het met mij eens dat Nederland steeds minder invloed kan uitoefenen op het verkrijgen van voldoende en betaalbaar gas en derhalve een extra LNG-terminal niet dringend noodzakelijk is?

Green washing

In §3.4 wordt gesproken over een transitiebrandstof. Klinkt heel mooi maar LNG is natuurlijk gewoon een fossiele brandstof waarvan de winning een zeer vervuilend proces is. Er zijn zelfs onderzoeken o.a. van professor Robert W. Howarth die aantonen dat de klimaatimpact van de productie en het vervoer van Amerikaanse LNG slechter voor het klimaat is dan binnenlandse productie en gebruik van steenkool. LNG heeft ook een flinke CO_2 -voetafdruk.

In §3.5 wordt gesteld dat:

Onderzocht wordt of de benodigde warmte zoveel mogelijk onttrokken kan worden aan warm proceswater dat beschikbaar is vanuit industriële bronnen in de omgeving. Hiervoor moet dan een warmteleiding worden aangelegd. Op deze wijze wordt deze industriële restwarmte nuttig (her)gebruikt.

Klinkt ook allemaal mooi, maar er wordt gewoon geschetst hoe de fossiele industrie bij kan dragen aan het importeren van een fossiele brandstof. Zo houdt fossiel dus fossiel in stand.

Vraag aan de minister:

- Wilt u voortaan dit soort vormen van green washing niet meer in uw voorstellen opnemen?

Klimaatakkoord (cluster Industrie)

In §C3.2.1 Opgave uit het klimaatakkoord staat:

...heeft het kabinet de ambitie geformuleerd om in 2050 klimaatneutraal te zijn in Europees verband, maar als tussenstap 49% CO₂-reductie in 2030 te bereiken ten opzichte van 1990 met een doorkijk naar 55% reductie in 2030

Ik zie niet in hoe LNG een bijdrage levert aan deze ambitie.

Vragen aan de minister:

- Bent u het met mij eens dat een LNG-terminal een stap weg is van de doelstellingen uit het klimaatakkoord en dat er beter ingezet kan worden op middelen die de klimaatambities dichterbij brengen?
- Is het niet een beter idee om de industrie concreet te helpen met het verduurzamen van hun processen middels groene waterstof en/of groene stroom? Waarbij ik wel moet opmerken dat kernenergie geen groene stroom is, dus ook niet de weg te gaan is.

Zorgen, in willekeurige volgorde

Walstroom

Er is momenteel geen walstroom beschikbaar in het havengebied Vlissingen-oost. Volgens de PMIEK 2.0 is walstroom pas voorzien na 2031. Ook is het de vraag of de walstroom die in de Braakmanhaven beschikbaar is, voldoende is voor het operationeel hebben van een FSRU en het overpompen van LNG vanuit een tanker. Het lijkt er overigens op dat een operationele LNG terminal een 2x6MW walstroomaansluiting nodig heeft. [LNG tanker](#)

Ter illustratie: De firma Lineage in Nieuwdorp heeft niet de beschikking over walstroom en veroorzaakte hierdoor een enorme geluidsoverlast in Middelburg, Nieuw en St Joostland, Nieuwdorp, Lewedorp en 's-Heerenhoek tijdens het lossen van de bananenboten van Chiquita. Het fruit op deze boten moet gekoeld blijven en dat kan dus niet zonder draaiende scheepsmotoren. In overleg met de bewoners heeft Lineage tijd en geld gestoken in een oplossing en heeft het probleem uiteindelijk grotendeels opgelost door een aanpassing te (laten) maken aan de boten. Lineage maakt gebruik van een klein aantal boten dus dit was te overzien.

Vanwege dit gemis zal dus onderzocht moeten worden wat de gevolgen/effecten zijn van:

- Geluidsoverlast

veroorzaakt door ronkende scheepsmotoren en die kunnen zeer heftig zijn en hoorbaar in de wijde omgeving. Let wel dat het overpompen vanuit een LNG tanker 24 uur per dag door gaat en ongeveer 36 uur duurt en dat elke week weer.

Om u een idee te geven: in een cirkel van 8 kilometer rondom de Cittershaven, in de Sloehaven, wonen ongeveer 32.000 mensen die dus gezien de ervaringen bij de firma Lineage te maken kunnen/gaan krijgen met geluidsoverlast.

- Stikstof en CO₂

Een LNG teminal zonder (wal)stroom levert extra stikstof en CO₂ uitstoot. Bedenk hierbij dat de Westerschelde een Natura-2000 gebied is

Vragen aan de minister:

- Bent u het mij mij eens dat zolang er geen voldoende walstroom beschikbaar is, er geen operationele LNG terminal kan zijn in de Zeeuwse havens en dit dus een no-go is voor dit project
- Als u wel een operationele LNG terminal toestaat zonder dat walstroom beschikbaar is:
 - Hoe voorkomt u dan dat de 32.000 omwonenden last van geluidshinder krijgen
 - Hoe gaat u de vrijkomende CO₂ afvangen
 - Hoe gaat u om met de extra stikstofuitstoot in een natura-2000 gebied

Kerncentrale Borsele

LNG is een explosieve stof. Onderzocht zal moeten worden wat het effect is op de kerncentrale Borsele bij een mogelijk ongeval met de LNG terminal/tanker. Volgens de IAEA mogen explosieve en gevaarlijke stoffen niet in de buurt van kerncentrales zijn.

Vraag aan de minister:

- Bent u van plan om zich aan de voorschriften van de IAEA te houden?

Diepgang havens

Vlissingen-Oost en de Braakmanhaven zijn getijde havens. In Vlissingen-Oost is maar een beperkt aantal kades waar schepen kunnen aanleggen met een diepgang van 12,5 meter en de meeste daarvan hebben een getijbeperking wat betekent dat tijdens eb de diepgang minder is. Hetzelfde geldt voor de Braakmanhaven. Maar daar kan North Sea Port u vast meer over vertellen.

Deze beperkingen hebben er waarschijnlijk toegeleid dat de voorkeur van VTTI een locatie in de Westerschelde is, in het bijzonder bij Borssele of de Kaloot/Fles van Vlissingen, waar de provincie Zeeland op tegen is. Bovendien heeft de Raad van State de besluiten over een eerder plan voor een terminal in de Westerschelde vernietigd op grond van de natuurwetgeving.

Vraag aan de minister:

- Bent u het met mij eens dat een LNG-terminal in een Natura-2000 gebied **not done** is en dat dit dus niet toegestaan kan worden?

Laagvlieggebied defensie

Op 23 mei 2025 werd bekend dat het kabinet besloten heeft om bijna de gehele provincie Zeeland, inclusief de Sloehaven en Zuid-Beveland, aan te wijzen als laagvlieggebied voor defensie. Dit betekent dat er veel meer vliegbewegingen over de Sloehaven toegestaan zijn. Dit lijkt mij in combinatie met een LNG-terminal, Ammoniak-terminals en een geplande waterstoffabriek een onwenselijke situatie.

Vraag aan de minister:

- Bent u het met mij eens dat een laagvlieggebied voor defensie een ernstig veiligheidsrisico vormt?

Locatie

Op de inloopavond in Heinkenszand op 26 mei werd gezegd dat de voorkeur wordt gegeven aan de kade in de Quarleshaven, laat dit nu net de kade zijn die de NAVO-troepen gebruiken voor troepen- en materieelverplaatsing, waarbij het heel gewoon is dat er zo'n 2000 legervoertuigen en helikopters aanwezig zijn op de locatie.

Vraag aan de minister:

- Vind u dit nu echt een handig gekozen locatie?

Overige punten

Omgevingspartijen

Ik mis in de opsomming in §5.2 de DCMR en/of RUD Zeeland.

Contactgegevens:

- RUD Zeeland Stadshuisplein 1 4531GZ Terneuzen
- DCMR Parallelweg 1 3112 NA Schiedam

Verzonden: 6/4/2025 2:23:59 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Savoyaardsweg

Huisnummer: 1

Postcode: 4542 PM

Woonplaats: Hoek

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Katoen Natie Westerschelde BV

Zienswijze/reactie

Indien Braakmanhaven als locatie, toekomstige uitbreidingsmogelijkheden van onze locatie mogen niet beperkt worden. Gevolgen baggerwerkzaamheden op huidige kaaistructuur.

Verzonden: 6/5/2025 4:48:05 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 1

Postcode: 4450 AA

Woonplaats: Borsele

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Borsele

Zienswijze/reactie

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Zeeland Energy Terminal
 Postbus 111
 9200 AC DRACHTEN

Uw kenmerk :
 Uw brief van :
 Behandeld door :
 Doorkiesnummer :

Zaaknummer : Z23.031493
 Documentnummer : D25.670067
 Bijlagen :
 Heinkenszand,

- 4 JUNI 2025

Onderwerp: Reactie op Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal

Geachte mevrouw, heer,

Wij namen kennis van het document Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal (hierna VenP) met publicatiedatum 2 mei 2025. Het VenP is de eerste stap in de projectprocedure voor het ontwikkelen van een LNG importterminal, de Zeeland Energy Terminal, in Vlissingen-Oost (hierna Sloegebied) of de Braakmanhaven in Terneuzen.

Wij ervaren helaas tot nu toe een rommelig proces. Wij zijn ambtelijk en bestuurlijk niet goed geïnformeerd en meegenomen in het proces. Daarnaast kunnen wij ons er niet vinden dat in het VenP de havens in het Sloegebied zijn opgenomen als zoekgebied voor deze terminal.

Impact niet verder vergroten

In het kader van de energietransitie ziet de rijksoverheid het Sloegebied, deels gelegen op het grondgebied van de gemeente Borsele, als belangrijk knooppunt voor projecten ten behoeve van de landelijke stroomvoorziening. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna KGG) heeft hiertoe de afgelopen jaren al een aanzienlijk aantal projectprocedures opgestart. Deze grootschalige infrastructurele energieprojecten zijn inmiddels gerealiseerd , dan wel in uitvoering of nog in procedure. Het gaat daarbij om vergroting van de netcapaciteit, de aanvoer van op zee opgewekte windenergie, de toekomstige aanvoer van windenergie van nog te realiseren windparken op zee, de uitbreiding en nieuwbouw van hoogspanningstations, een nieuwe 380 kV-verbinding, de bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale én de mogelijke komst van twee nieuwe kerncentrales in het Sloegebied. Al deze projecten hebben veel impact op onze inwoners en de ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente. Maak deze impact niet onnodig groter. Zet als Rijksoverheid in het Sloegebied niet ook in op een LNG-terminal, maar blijf bij uw uitgangspunt 'Borsele als belangrijk knooppunt voor de landelijke stroomvoorziening!'

Bovendien is de ruimte in het Sloegebied schaars en kan maar één keer uitgegeven worden. Dit brengen wij iedere Rijksprojectprocedure steeds weer onder uw aandacht. De ruimtelijke 'puzzel' met de hierboven genoemde projecten is al zeer complex. U onderkent dat inmiddels ook en het

stemt ons tevreden dat u de projecten integraal oppakt en hierin een regisserende en coördinerende rol pakt. Wij verzoeken u de 'puzzel' niet nog complexer te maken en het Sloegebied niet verder mee te nemen in onderhavige projectprocedure.

Opmerkingen over het proces en het VenP

Los van het gegeven dat wij, gezien het bovengenoemde, de Zeeland Energy Terminal als een niet gewenste ontwikkeling in het Sloegebied beschouwen, willen wij nog enkele aandachtspunten meegeven over het proces tot nu toe en een aantal onduidelijkheden in het VenP benoemen.

Publicatie Staatscourant 1 mei 2025, nr. 15288

De titel van de publicatie in de Staatscourant maakt onvoldoende duidelijk om welk project en welke locaties het gaat. Ook klopt de naamgeving van één van de zoekgebieden niet.

De kop van de publicatie in de Staatscourant luidt: BEP-2543 LNG Import / New energy Import Terminal, Ministerie van Klimaat en Groen Groei. Hieruit is niet op te maken dat dit gaat over het initiatief voor het vestigen van een LNG importterminal in één van de zeehavens in Zeeland. Daarnaast is de benaming van het zoekgebied 'Vlissingen' op de illustratie onjuist, nu alle havens in het Sloegebied tot het zoekgebied behoren. In de tekst is vervolgens opgenomen dat er twee zoekgebieden verder worden onderzocht waaronder de Sloehaven te Vlissingen-Oost. De Sloehaven, gelegen op het grondgebied van Vlissingen, is slechts één van de havens in dit gebied. Het zoekgebied beperkt zich niet enkel tot de Sloehaven op het Vlissingse deel van het Sloegebied, maar beslaat alle havens in het Sloegebied.

Zoekgebieden VenP

Wij vinden het opmerkelijk dat in het VenP twee zoekgebieden zijn opgenomen, maar geen locaties binnen deze zoekgebieden die door initiatiefnemers als kansrijk worden gezien. Het niet opnemen van kansrijke, te onderzoeken locaties in een VenP is geen gebruikelijke gang van zaken. Vanuit openheid, transparantie en participatie is het gewenst om deze locaties juist wel te benoemen.

Onduidelijkheid toekomstige inzet FSRU

Op pagina 3 en pagina 6 van het VenP staat, als voordeel om te kiezen voor een schip in plaats van voor een LNG-installatie op land, dat als de import van LNG niet meer nodig is, het schip elders in de wereld kan worden ingezet. Op pagina 12 staat dat voor de lange termijn (na 2035) de inzet gericht is op een overstap/ombouw naar fossielvrije energiedragers.

De teksten spreken elkaar tegen en scheppen onduidelijkheid of het schip in de toekomst wel of niet op de locatie blijft liggen.

Meetstation en leidingdeel meetstation tot aan hoofdstructuur van Gasunie Transport Services

Op pagina 10 is opgenomen dat het meetstation en het leidingdeel van het meetstation tot aan de hoofdstructuur van Gasunie Transport Services (hierna GTS) geen onderdeel zijn van de Rijksprojectprocedure. GTS gaat dit separaat oppakken in de daarvoor bestemde procedure(s). Wij vinden dit niet wenselijk. Het meetstation en het leidingdeel zijn cruciaal voor het functioneren van het project. Deze aanpassingen brengen naar verwachting ook (milieu)effecten en impact met zich mee. Deze moeten om die reden integraal worden meegenomen in onderhavige procedure, waardoor dit een volwaardige plek en afweging krijgt in deze procedure.

Samenhang met andere projecten

In paragraaf 4.2 wordt ingegaan op de samenloop van dit project met andere energieprojecten en -programma's. Wij constateren dat hierin niet altijd de laatste stand van zaken én de juiste informatie wordt weergegeven. Dit wekt de indruk dat deze enkel worden genoemd om aan de verplichting te voldoen, zonder voldoende oog te hebben voor de impact die dit alles heeft op onze inwoners. Het actief meedenken en (tijdig) reageren in procedurestappen van de lopende energieprojecten en -programma's vraagt veel van onze inwoners. Een juiste weergave van zaken is essentieel voor het vertrouwen in zorgvuldige procedures.

Gebiedsgericht werken

In paragraaf 4.3 staat dat alle projecten en programma's in Zeeland integraal worden benaderd. En dat binnen KGG de projecten en programma's inhoudelijk en procedureel op elkaar worden afgestemd.

De commissie voor de milieueffectrapportage heeft al meerdere malen aangegeven dat voor het Sloegebied, een haven- en industriegebied dat in ontwikkeling is, nog geen (ruimtelijk) afwegingskader is vastgesteld. Zonder dat kader kunnen geen weloverwogen besluiten genomen worden over al deze initiatieven om daarmee invulling te geven aan gewenste ontwikkelingen. Ook merkt de commissie steeds weer op dat het ontbreekt aan duidelijkheid over de beschikbare ruimte en over de stapeling van milieueffecten van de lopende en (mogelijke) toekomstige energieprojecten in het Sloegebied. Hoe gaan regionale strategische keuzes over Rijksenergieprojecten gemaakt worden en hoe gaan de milieugevolgen daarvan integraal en in samenhang onderzocht worden?

Het benoemen dat voor de grote nationale energieprojecten in Zeeland (380 kV Zeeuws-Vlaanderen, VAWOZ en kerncentrales) gewerkt wordt volgens de 3-P benadering (voor de drie prioritaire projecten) is niet afdoende om invulling te geven aan de aanbevelingen en adviezen van de commissie voor de milieueffectrapportage.

Project-MER

In het VenP is opgenomen dat voor de LNG-installatie wordt gekozen voor een project-MER, onder meer vanwege de reden dat "bij onaanvaardbare belemmering van de lopende energieprojecten en -programma's geen medewerking verleend kan worden voor die betreffende locatie."

Dit lijkt erop te duiden dat aan bepaalde Rijksprojectprocedures een zwaarder gewicht wordt toegekend dan aan de projectprocedure voor de Zeeland Energy Terminal. En roept bij ons de vraag op hoe hier invulling aan gegeven kan worden, nu elk energieproject en -programma zijn eigen tijdslijn heeft. Hoe en wanneer kan in de besluitvorming van deze projectprocedure gesteld worden dat de LNG-installatie een onaanvaardbare belemmering vormt voor lopende energieprojecten als nog niet duidelijk is hoe en waar deze lopende energieprojecten een plaats moeten krijgen in het Sloegebied?

Wij verzoeken u bovengenoemde punten te betrekken bij de verdere procedure voor de Zeeland Energy Terminal.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Borsele,
de burgemeester,

Verzonden: 6/6/2025 4:25:22 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Zienswijze ingediend door [REDACTED] 6-6-2025

Terrorisme, oorlogsdreiging

Recentelijke gebeurtenissen en politieke spanningen in de wereld brengen een oorlogsdreiging dichtbij. Defensie waarschuwt dat Nederland zich moet voorbereiden op deze dreiging.

De wereld en Borssele worden hiermee ook bij toekomstige conflicten of oorlogen dermate onveilig dat dit mijns inziens een breekpunt moet zijn om de totale risico combinatie kernenergie/ giftige en gevaarlijke stoffen door te zetten!.

Transportroute per as en spoor

Alle transport bewegingen richting de N 62 lopen via de Europaweg Zuid, Europaweg Oost en Assenburgweg. Transport manoeuvreert daarbij langs de kerncentrale('s), bedrijven waarop de Seveso-wetgeving van toepassing is vanwege de hoeveelheid gevaarlijke stoffen die aanwezig zijn of kunnen zijn en woonomgeving Borssele. Mochten er 2 nieuwe kerncentrales gebouwd gaan worden, dan voert de route langs een van de grootste bouwputten van Europa. Gezien de geografische ligging omzoomd door water kent het landtraject voor transporten maar 1 route waarbij geen alternatieve routes mogelijk zijn.

Bij calamiteiten kan dit leiden tot ernstige vertraging ten aanzien van bereikbaarheid hulpdiensten en/ of evacuatie blokkades of andere onvoorziene omstandigheden.

Ruimtelijke invulling en omgevingsregie.

Helaas moeten we constateren dat besluitvorming en verkenning van grootschalige (energie)projecten in het Sloegebied onafhankelijk plaats vindt. Een beleid zonder enige vorm van ruimtelijk strategische invulling of gerichte visie op risico's en toekomst.

Binnen het gebied bevinden zich bedrijven en installaties die onder de seveso-wetgeving of kernenergiewet vallen, met verschillende bevoegde gezagen. Deze samenloop geeft raakvlakken en risico's wat de veiligheid niet ten goede komt. Daarnaast worden er nog een zevental Rijkscoördinatie plannen over dit gebied heen gelegd. Door een gebrek aan omgevingsregie lijkt dit besluit te berusten op onvoldoende kennis over de relevante feiten en belangen binnen het havengebied.

Verzonden: 6/7/2025 5:28:40 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Het voornemen van de vestiging van een LNG terminal in het Sloe gebied is om meerdere redenen niet acceptabel.

Politiek maatschappelijk; De Provincie Zeeland en met name het Sloegebied is binnen Nederland de sterkste basis van de lopende energietransitie. Dat uit zich op een breed scala aan activiteiten als de ontwikkeling van zonnepanelen en windvelden, zowel aan land als voor de kust van Zeeland.

Zeeland en met name het Sloe gebied is een van de belangrijke aanlandingspunten van energie uit windvelden voor de kust, en straks ook verder op zee.

In het profileren als fossielvrije ontwikkeling is de ontwikkeling van nieuwe kerncentrales verdedigbaar, net als de bestaande kerncentrale komt bij de elektriciteitsproductie geen CO₂ (koolzuurgas) noch CH₄ (methaan) als broeikasgas vrij, en dragen in die zin niet bij aan de opwarming van de atmosfeer.

Ja, er staat nu Zeeland Refineries ook nog een aardgasgestookte elektriciteitscentrale. beide werken op basis van fossiele brandstoffen als aardolie en aardgas.

Maar er is ook een ander soort gevaar. Op het relatief kleine gebied wordt ook gewerkt aan de ontwikkeling van waterstof fabriek(en) en een ammoniak fabriek.

Met de komst van een LNG terminal wordt de cummulatie van en gevaarlijke chemische processen en de opslag van gevaarlijke stoffen een onverantwoorde concentratie in het gebied.

Ja, ik wil best geloven dat er in de ontwikkelingsprogramma's van al die nieuwe bedrijven uitgebreid aandacht wordt geschonken aan de veiligheid en dat die gericht op de specifieke bedrijven zullen voldoen aan de wettelijk gestelde eisen.

Iets anders is wat de cummulatie van deze bedrijven leidt tot een cummulatie van gevaren voor het gebied. Anders gezegd kan een bedrijfsongeval bij een geïsoleerde vestiging beter ingedamd worden dan een vergelijkbaar ongeval in een concentratie van meerdere gevaarlijke bedrijfsprocessen.

We zien dat meer en meer dat een brand ontstaan in een enkele woning toch tot een explosieve ramp kan leiden. Hetzelfde zien we gebeuren in bedrijfsterreinen. Het overzicht van opgeslagen stoffen is onduidelijker en ook bij hulpverleningsdiensten onvoldoende bekend.

Het kan er op zo'n beperkt gebied sneller leiden tot opstopping van uitgaand vluchtverkeer en inkomend =e hulpverlening, en leiden tot een escalatie of een regelrechte ramp. Ik moet er niet aan denken wat een explosie op de LNG terminal voor een effect heeft op de ammoniakfabriek, de waterstofabriek, of de raffinaderij dan wel de elektriciteitscentrale. Wat ik me maar helemaal niet wil voorstellen is wanneer bij een dergelijk "ongeval" de koeling van de kerncentrale stil zou vallen. Die wordt weliswaar door de constructie onmiddellijk stilgelegd en het radioactief materiaal veilig gesteld.

Aan de ander kant kan een dergelijk wegvallen van de elektriciteit leiden tot een uitval van de elektriciteit in een veel groter gebied. Dat zou direct leiden tot escalatie van het probleem wanneer installaties het begeven. ook de gasgestookte centrale komt dan stil te vallen net als de raffinaderij en alle aangelegen bedrijven. Maar ook op afstand kan een dergelijk stilvallen van de elektriciteit leiden tot een veel grotere chaos dan in het gebied zelf.

Ook met de beste bedrijfsveiligheidsvoorschriften kan die zorg nooit weggenomen worden. Dat maakt het honoreren van een dergelijk verzoek tot vestiging van een LMG terminal ingewilligd zou worden ondenkbaar.

Verzonden: 6/8/2025 10:20:53 PM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie:

Zienswijze/reactie

Ik heb al inhoudelijk gereageerd op dit project, echter er ook op gewezen dat er nadere ontwikkelingen zijn om dit project niet toe te staan.

Het ministerie van defensie heeft eerdere al aangekondigd de laagvliegroutes voor militaire vliegtuigen aan te willen passen. Zo ook boven de Provincie Zeeland.

Afgelopen weekend stand het in diverse dagbladen dat defensie de oefeningen verder wil uitbreiden met nachtvliegen inclusief schietoefeningen. Dat geeft des te meer de noodzaak aan om de komst van de LNG Terminal niet toe te staan. Ik wil best aannemen dat ook militaire vluchten met de grootste zorg uitgevoerd worden, maar dat impliceert niet dat er geen ongelukken kunnen plaatsvinden. Wat als twee vliegtuigen crashen en zover uit koers raken en op een van de meest kwetsbare installaties in het Sloegebied afkoersen en er inderdaad neerstorten.

Ik heb daarnaast het gevoel dat de koude oorlog rethoriek met Rusland als de grote bedreiging weer helemaal teruggekeerd is. Waarom is mij een raadsel, gewezen wordt op de oorlog met Oekraïne en toenemende dreiging langs de gehele Russische grens.

Een dreiging waarvoor de installatie van Trump als president van de VS nauwelijks sprake was, maar door de dreigende taal en decreten van Trump tegen massa's landen in de wereld plotseling actueel gemaakt is.

Wat die toegenomen dreiging inhoudt weet ik niet, alleen afgaand op het lopende conflict met Oekraïne zie ik nergens de toegenomen dreiging terug. Daar slaagt Rusland er al 3 jaar niet in een doorbraak te forceren, laat staan dat Rusland de kracht en organisatie heeft het conflict uit te breiden naar de rest van Europa, maar dat terzijde. Wel zie ik in zijn algemeenheid de kwetsbaarheid van de energieproductie op de Noordzee en de aanlandige installaties. Met de komst van de moderne G2 installaties op zee wordt die kwetsbaarheid alleen maar groter. Het hoeft voor kwaadwillende niet zo'n zware opgave te zijn om met kunstje van de het aanvallen van vliegvelden die op Russisch gebied en daar zware bommenwerpers te vernietigen. Om een windmolen om te leggen moet met een droneaanval betrekkelijk eenvoudig uit te voeren zijn

Verzonden: 6/11/2025 11:58:09 AM
Onderwerp:
Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s): [REDACTED]
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Herbert H. Dowweg
Huisnummer: 5
Postcode: 4542 NM
Woonplaats: Hoek
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: Dow Benelux

Zienswijze/reactie

Reactie van Dow vindt u in de bijlage

105152689_10856748_Reactie_op_ZET_20250611.pdf

Dow heeft kennisgenomen van de plannen van VTTI en Höegh Evi om de mogelijkheid tot ontwikkeling van Zeeland Energy Terminal te onderzoeken. De terminal bestaat uit een floating storage regasification unit (FSRU) en de daarbij behorende infrastructuur. Hierbij komt de FSRU permanent voor de kant aan een steiger te liggen waar vloeibaar gemaakt aardgas (LNG) tijdelijk in wordt opgeslagen en vervolgens verdampt om als gas in de gaspijplijn te gaan om het landelijk net te voeden. Iedere week zal er een LNG carrier langszij afmeren om de FSRU van nieuwe lading te voorzien. De beoogde locaties van de terminal zijn de Sloehaven in Vlissingen of de Braakmanhaven in Terneuzen.

De Braakmanhaven in Terneuzen is al een drukke haven met verschillende steigers.

Dow opereert 2 steigers met in totaal 8 ligplaatsen voor binnenvaartschepen en grote zeeschepen, en heeft een dienststeiger. Naast Dow heeft ook Valuepark Terneuzen een steiger met 6 ligplaatsen die in gebruik is van Evos en ligt er aan de zuidkant een containerterminal van ZCT.

Dow is bezorgd over deze ontwikkeling als het gaat om de daarmee samenhangende vaarbewegingen en manoeuvres van grote LNG-carriers in combinatie met de beperkte ruimte in de Braakmanhaven, naast alle bewegingen die nu al in de Braakmanhaven plaatsvinden met veelal chemische producten. De trend van steeds groter wordende schepen speelt in dat verband eveneens een rol.

Ook de beperkte milieuruimte op dit deel van het industrieterrein, met name op het gebied van geluid en stikstof, maakt de Braakmanhaven minder geschikt voor de ontwikkeling van een dergelijke terminal. Dow vindt dat spaarzaam moet worden omgegaan met de beschikbare ruimte en ziet dan meer perspectief voor andere plannen in dit gebied.

In dat verband noemen wij het 60 ha grootte havengebonden terrein aan de westkant van de Braakmanhaven, dat van aanzienlijk belang is voor het verduurzamen van de industrie in het havengebied en voor het behalen van de klimaatdoelstellingen, waarvoor in de toekomst mogelijk ook nog een extra steiger nodig is.

Dow is met name bezorgd als het gaat om extra activiteiten die geen synergie of toegevoegde waarde hebben voor de huidige en toekomstige plannen van de reeds gevestigde industrie rondom de Braakmanhaven.

Dow vraagt hierbij dan ook om bovengenoemde punten zorgvuldig mee te wegen tijdens de locatiestudie voor de ontwikkeling van de Zeeland Energy Terminal als het gaat om de Braakmanhaven in Terneuzen.

Verzonden: 6/12/2025 10:58:08 AM

Onderwerp:

Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens: EP NL ZBL B.V. & EP NL Sloecentrale B.V.

Organisatie: [REDACTED]-TSF B.V.

Zienswijze/reactie

Zie bijlage.

105164872_10858876_Reactie_op_Voornemen_en_Participatievoorstel.pdf

Bureau Energieprojecten

Inspraakpunt Zeeland Energy Terminal
Postbus 111
9200 AC Drachten

Goes, donderdag 12 juni 2025

Betreft: Reactie op Voornemen en Participatievoorstel Zeeland Energy Terminal

Geachte,

Naar aanleiding van publicatie 15288 uit de Staatscourant van 1 mei jl. hebben wij kennisgenomen van het Voornemen en voorstel voor Participatie met betrekking tot de ontwikkeling van de Zeeland Energy Terminal.

Te kennen wordt gegeven dat het Voornemen en voorstel voor Participatie van 2 mei tot en met 12 juni ter inzage ligt en dat eenieder binnen de gestelde termijn kan reageren. Graag maken wij gebruik van deze gelegenheid om de belangen van de EP NL Sloecentrale B.V. en EP NL ZBL B.V. onder uw aandacht te brengen.

Het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (hierna: KGG) en VTTI B.V. en Høegh Evi zijn van plan om een LNG-installatie (Liquefied Natural Gas – vloeibaar aardgas) met een Floating Storage and Regasification Unit (FSRU) in Zeeland te ontwikkelen. Dit is een schip dat LNG kan opslaan en omzetten in aardgas. Op dit moment wordt er een afweging gemaakt tussen twee potentiële locaties te weten Sloegebied Vlissingen en Terneuzen.

EP NL Sloecentrale B.V. heeft een gasgestookte elektriciteitscentrale met een output van 870 MW in eigendom. EP NL ZBL B.V. is eigenaar van de hoogcalorische hogedruk aardgasleiding A515 en voorziet de Sloecentrale van gas. Hierna te noemen partijen.

Deze reactie richt zich op de effecten van de voorgestelde ontwikkelingen op de assets van Partijen en haar positie als bijzondere stakeholder.

Partijen hebben aanzienlijke belangen in het Sloegebied Vlissingen in de vorm van assets, buisleidingen en andere ondergrondse infrastructuur. Het veilig en ongestoord functioneren van deze assets is van cruciaal belang om de bedrijfsvoering te kunnen garanderen. De veilige instandhouding van deze assets en buisleidingen heeft dan ook de hoogste prioriteit voor Partijen. Het realiseren van de voorgenomen Energie Terminal kan potentieel effect hebben op de integriteit van deze assets.

De potentiële impact zal afhangen van de uiteindelijke locatiekeuze en wellicht in deze fase van het project nog te vroeg om concreet in beeld te krijgen, maar indien locatie Vlissingen wordt gekozen zien Partijen graag onomstreden aangetoond dat haar assets ongestoord kunnen blijven functioneren.

Wij verzoeken u om Partijen formeel aan te merken als bijzondere stakeholder en haar belangen nadrukkelijk mee te nemen in het verdere besluitvormingstraject.

Partijen hebben begrip voor de ontwikkelingen en erkennen de mogelijke raakvlakken indien de locatiekeuze op Vlissingen Sloegebied valt. In dat geval treden Partijen graag nader met u in overleg om de belangen van onze bedrijven nader toe te lichten. Partijen staan positief tegenover participatie en willen graag constructief meedenken, waarbij de veiligheid en het ongestoord functioneren van haar assets centraal zal staan.

Mocht een nadere toelichting gewenst zijn, dan zijn wij daartoe als vanzelfsprekend bereid.

Hoogachtend,

Namens Partijen,

-TSF B.V.

Verzonden: 6/12/2025 5:51:19 PM
Onderwerp:
Project: Zeeland Energy Terminal (ZET) V&P
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 3000
Postcode: 4380 GV
Woonplaats: Vlissingen
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: gemeente@vlissingen.nl
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Vlissingen

Zienswijze/reactie

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Zeeland Energy Terminal
Postbus 111
9200 AC Drachten

Verzonden

11 JUN 2025

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

ONS KENMERK

2680252 / 2680293

DATUM

11 juni 2025

BEHANDELD DOOR

[REDACTED]

BEZOEKADRES

Paul Krugerstraat 1

TELEFOON

[REDACTED]

BIJLAGEN

2:

- advies
gebiedsverbinder
Knops
- kaart nationale
belangen Vlissingen

ONDERWERP

Zienswijze Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij ontvangt u onze zienswijze op het Voornemen en voorstel voor participatie Zeeland Energy Terminal (hierna: het V&P) met betrekking tot het initiatief van VTTI en Höegh EVI voor het realiseren van een tijdelijke drijvende LNG-installatie in Vlissingen-Oost (Vlissingen/Borsele) of in de Braakmanhaven (Terneuzen), een zogenaamde FSRU (Floating Storage & Regasification Unit).

In het V&P wordt ingegaan op zowel de noodzaak van dit project, het project zelf, als de bijbehorende procedures, waaronder participatie.

In algemene zin constateren wij dat de inhoud van het V&P – onder meer als gevolg van onze inbreng in het voortraject - is verbeterd t.o.v. van eerdere concepten die met ons gedeeld zijn. Met tevredenheid constateren wij dat onder andere de volgende verbeteringen zijn aangebracht:

- Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten als zoekgebied;
- Ter inzagelegging van de concept Notitie en Reikwijdte Detailniveau is niet langer voorzien in de zomervakantie;
- Er is een informatiebijeenkomst gehouden in Vlissingen.

Er blijven echter nog wel aandachtspunten over. Hieronder wordt hierop ingegaan.

Advies gebiedsverbinder Knops

In december 2024 heeft gebiedsverbinder Knops advies uitgebracht inzake de eventuele komst van twee kerncentrales in Zeeland. Het advies is bijgevoegd.

Hierin constateert de heer Knops dat er spanning bestaat tussen de mogelijke komst van de kerncentrales met andere ruimtelijke initiatieven. Hij adviseert om te komen tot een afgestemde aanpak, omdat anders het risico bestaat dat de ontwikkelingsdoelen van zowel de bouw van twee kerncentrales als andere projecten worden belemmerd of in een later stadium tenietgedaan worden door parallelle initiatieven.

In het V&P is aangegeven dat bij onaanvaardbare belemmeringen van de lopende energieprojecten en programma's geen medewerking kan worden verleend aan de FSRU voor die betreffende locatie. Wij onderschrijven dit.

Verder is een goede afstemming tussen de vele ontwikkelingen in Vlissingen-Oost van groot belang, zodat gekomen kan worden tot de meest optimale invulling van het havengebied.

Onder leiding van de provincie Zeeland wordt in samenwerking tussen de regionale overheden, North Sea Port en het ministerie van Klimaat en Groene Groei momenteel gewerkt aan een "ruimtelijke puzzel" vanwege de vele rijksinvesteringsprojecten in Zeeland. Deze puzzel wordt als gevolg van voorliggend initiatief nog complexer en heeft impact en invloed op de andere ontwikkelingen.

Wij verzoeken u om de uitkomsten van de ruimtelijke puzzel af te wachten voordat er onomkeerbare besluiten worden genomen over de FSRU.

Projectscope

In het V&P is beschreven dat het project uitsluitend betrekking heeft op LNG. Er wordt echter wel rekening mee gehouden dat de terminal op termijn ingezet kan worden voor andere energiedragers. In de uit te voeren onderzoeken wordt daar echter geen rekening mee gehouden.

Wij vragen ons af of dit wettelijk gezien toegestaan is. In artikel 11.7 lid 2 van het Omgevingsbesluit is vastgelegd dat bij het bepalen of sprake is van een project-mer-(beoordelings)plicht het gehele project in beschouwing moet worden genomen..

Wij verzoeken u om aan te tonen dat er geen sprake is van strijdigheid met artikel 11.7 lid 2 van het Omgevingsbesluit.

Afhankelijk van uitkomst van dit verzoek, zal wellicht gezien moeten worden voor welke stoffen/energiedragers de FSRU in de toekomst gebruikt kan worden en welke effecten deze verschillende stoffen kunnen hebben.

Verder is in de eerste alinea van paragraaf 3.3 van het V&P aangegeven dat het meetstation en het leidingdeel van het meetstation, tot aan de hoofdinfrastructuur van Gasunie Transport Services (GTS) geen onderdeel is van deze procedure omdat dit door GTS, separaat zal worden opgepakt in de daarvoor bestemde procedure(s).

Wij verzoeken u om de FSRU en de eventueel benodigde infrastructuur van GTS wel in één procedure op te nemen, zodat de hele scope van het project in beeld wordt gebracht. Dit maakt het inzichtelijker wat de impact is van het project. Door beide onderdelen op te knippen, bestaat het risico dat het ene deel mogelijk wel vergund kan worden en het andere deel misschien niet en bestaat tevens het risico dat er sprake is van strijdigheid met artikel 11.7 lid 2 van het Omgevingsbesluit.

Naar onze mening is het robuuster om beide onderdelen in dezelfde procedure te vervatten. Bovendien is er al sprake van aanzienlijk (bestuurlijke) drukte als gevolg van de vele initiatieven van het Rijk in de omgeving. Ook om die reden verdient het eveneens aanbeveling om beide onderdelen in één procedure op te nemen.

Omgevingsveiligheid

In het voortraject is door de gemeente Vlissingen verzocht om het voorziene onderzoek op het gebied van (omgevings)veiligheid niet alleen te richten op de bedrijfslocatie van de FSRU, maar ook om het vervoer van (gevaarlijke) stoffen als gevolg van de FSRU daarbij te betrekken. Toegezegd was dat hieraan tegemoet wordt gekomen, maar in het V&P lijkt dit niet verwerkt te zijn. Hierbij nogmaals het verzoek om ook het vervoer van gevaarlijke stoffen langs het stedelijke gebied van Vlissingen te onderzoeken. Dit in aansluiting op het advies van de commissie MER t.a.v. de beoogde ammoniakterminal in Vlissingen-Oost van LBC (voorheen: Evolution Terminals), waarin de commissie-MER dit eveneens heeft geadviseerd.

Wij vragen hier met name aandacht voor, omdat de FSRU wordt bevoorraad door zeeschepen (carriers) waarmee de LNG wordt getransporteerd. Uit het V&P maken wij op dat de beoogde terminal op termijn eventueel voor waterstofdragers (zoals ammoniak) in gebruik genomen kan worden. Zoals wij reeds in het voortraject hebben aangegeven, maken wij ons zorgen over de voorziene toename van gevaarlijke stoffen die verband houden met de energietransitie. In de Cluster Energie Strategie 3.0 is een aanzienlijke toename voorzien van ammoniaktransporten naar en van de havens van Nort Sea Port. Naar onze mening is het onvoldoende inzichtelijk welke risico's m.b.t. omgevingsveiligheid hiermee gemoeid zijn. Onze zorg zit met name op de invoer van gevaarlijke stoffen door middel van zeeschepen langs de kust van het stedelijke gebied van Vlissingen. De vaargeul is hier relatief dicht op de oever gelegen waardoor de veiligheidssituatie in het stedelijk gebied van Vlissingen mogelijk kan verslechteren. Verder is naar onze mening onvoldoende inzichtelijk of ruimtelijke ontwikkelingen in Vlissingen in de knel kunnen komen als gevolg van de beoogde toename van vervoer van gevaarlijke stoffen over de Westerschelde. Wij verzoeken u om dit voor voorliggend initiatief in beeld te brengen.

Cumulatieve effecten

In paragraaf 5.6. is aangegeven waarover meegedacht kan worden. Daarbij worden onder andere veiligheid en cumulatieve effecten genoemd. Wij constateren dat er zeer veel belangen en doelen van het Rijk samenkomen op het grondgebied van de gemeente Vlissingen. Dit met name in (de omgeving van) Vlissingen-Oost en in de omgeving van de woonkernen Ritthem en Oost-Souburg. Wij hebben een kaart gemaakt waarin de vele ontwikkeling zijn weergegeven. Een eerdere versie van deze kaart hebben wij reeds in het voortraject gedeeld.

Hiermee willen wij aandacht vragen voor de impact van de te maken keuzes op de (leef)omgeving. Al deze ontwikkelingen tezamen hebben tot gevolg dat enerzijds de leefbaarheid in delen van de gemeente Vlissingen onder druk komt te staan en anderzijds dat belangen met elkaar conflicteren. In algemene zin vragen wij dan ook om in de planvorming rekening te houden met de vele initiatieven op het grondgebied van Vlissingen en de impact die al deze initiatieven tezamen hebben op de leefomgeving.

In het V&P is aangegeven dat er rekening gehouden zal worden met lopende energieprojecten en programma's. Wij verzoeken dit te verbreden door ook rekening te houden met andersoortige (ruimtelijke) ontwikkelingen en de cumulatieve effecten daarvan in beeld te brengen. De bijgevoegde kaart kan één van de bouwstenen zijn om dit inzichtelijk te maken.

Tekstuele aandachtspunten

De benaming bij figuur 4 is onjuist. Onder de figuur is de tekst "zoekgebied Sloehaven Vlissingen-Oost" opgenomen. De in de kaart opgenomen havens in Vlissingen-Oost betreffen echter niet alleen de Sloehaven, maar ook andere havens (Quarleshaven, Bijleveldhaven, Westhofhaven, Scaldiahaven, Kraayerhaven, Van Cittershaven, en Kaloothaven). Wij verzoeken u dan ook om de tekst aan te passen.

Op pagina 21, onder "Bedrijfsduurverlenging en nieuwbouw kerncentrales", is opgenomen dat *"het kabinet heeft besloten om in te zetten op de voorbereiding van twee nieuwe generatie III+ kerncentrales, waarbij de locatie Borssele de voorkeur heeft"*.

In de kamerbrief van 16 mei 2025 met als onderwerp "Voortgangsbrieven nieuwbouw kernenergie mei 2025" is echter aangegeven dat *"Als het kabinet na het doorlopen van de projectprocedure een keuze heeft tussen geschikte locaties, de voorkeur gegeven zal worden aan een locatie in Zeeland"*. Het voormalige Thermphos-terrein in de gemeente Vlissingen is in Zeeland één van de drie locaties. Hierbij het verzoek om rekening te houden met het gewijzigde inzicht t.a.v. de voorkeurslocaties.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Vlissingen,

de burgemeester,

Ministerie van Klimaat en Groene Groei
T.a.v. Minister Drs. S.Th.M. Hermans
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum 18 december 2024

Betreft Eerste adviesbrief vanuit gebiedsverbinder van het Rijk-Regiopakket Zeeland aan de Minister van Klimaat en Groene Groei, het College van Gedeputeerde Staten van Zeeland en het College van Burgemeester en Wethouders van Borsele

Hooggeachte mevrouw Hermans,

1. Inleiding en doel brief

In december 2022 heeft het Rijk een voorkeur uitgesproken voor de locatie Borsele voor de potentiële bouw van twee kerncentrales. Hierop volgend heeft het Rijk het initiatief genomen om voor medio 2025 een Rijk-Regiopakket op te stellen samen met de provincie Zeeland en de gemeente Borsele. Medio 2024 is er een intentieverklaring getekend tussen de minister van KGG, provincie Zeeland en de gemeente Borsele waarin afspraken zijn gemaakt over de reikwijdte, leidende principes van het Rijk-Regiopakket en het proces om te komen tot een gedragen Rijk-Regiopakket waarbij ik gevraagd ben de rol van Gebiedsverbinder op me te nemen.

Met deze eerste adviesbrief wil ik u informeren over de voortgang en mijn eerste bevindingen en richting geven om verdere stappen te zetten in lijn met de gemaakte afspraken en doelstellingen.

2. Stand van zaken en observaties

Sinds de ondertekening van de intentieverklaring 11 september 2024 in Borsele heb ik diverse voorbereidende activiteiten uitgevoerd, waaronder de opstart met het kernteam, bestaande uit vertegenwoordigers van de drie opdrachtgevers, de positionering van het kernteam binnen de huidige governance, het uitvoeren van omgevingsanalyses en het organiseren en voeren van kennismakingsgesprekken met diverse stakeholders, waaronder overheidspartijen, bestuurders, vertegenwoordigers van dorpsraden en ondernemers. Ik dank alle stakeholders voor hun tijd en openheid tijdens de kennismakingsgesprekken. De door hen gegeven input heeft waardevolle inzichten opgeleverd voor het vervolg van het project.

De samenwerking binnen het kernteam verloopt constructief, met regelmatige overlegmomenten om de voortgang en eventuele knelpunten te bespreken. Er is onder andere gewerkt aan een gezamenlijke beeldvorming van de situatie, de mogelijke interferentie met andere grote projecten en de betrokkenheid van de omgeving. Daartoe hebben diverse locatiebezoeken in de regio plaatsgevonden.

De kennismakingsgesprekken met betrokkenen zijn positief verlopen. De gesprekspartners hebben zich constructief en open opgesteld, waarbij zij hun belangen en perspectieven hebben gedeeld. Ik heb gemerkt dat de (onzekerheid rondom de) plannen een grote impact hebben op de inwoners. Er is evenwel een duidelijke bereidheid tot samenwerking en een open houding. Tegelijkertijd is er breed de behoefte geuit aan meer transparantie over het proces en aan nauwere samenwerking tussen de partijen. Daarnaast wordt de waarde van een integrale benadering en een gezamenlijke visie breed onderkend, mede omdat het project alle betrokkenen direct raakt.

De gesprekken met diverse betrokkenen hebben geresulteerd in waardevolle inzichten die ons helpen om de invulling en het proces richting een gedragen Rijk-regiopakket verder vorm te geven. Het gedetailleerde beeld van de situatie dat hierdoor is ontstaan, zal ons naar verwachting in staat stellen om een plan van aanpak te ontwikkelen dat aansluit bij de behoeften en verwachtingen van de omgeving.

De omgevingsanalyse heeft echter ook enkele belangrijke aandachtspunten aan het licht gebracht. Zo vertoont de beoogde voorkeurslocatie sterke samenhang met andere projecten, waaronder VAWOZ en diverse waterstofinitiatieven. Dit creëert een spanningsveld tussen de doelen van de bouw van twee kerncentrales en de belangen van de omgeving. Daarnaast bestaat er onduidelijkheid over het exacte bouwterrein en benodigde randvoorwaarden, wat niet alleen de bepaling van de impact op de omgeving bemoeilijkt, maar ook de voortgang van het opstellen van het Rijk-Regiopakket belemmert. Daarbij lopen er momenteel twee trajecten naast elkaar: de voorkeurslocatie Borsele met het opstellen van een Rijk-Regiopakket en de projectprocedure waarin naast Borsele ook nog andere locaties in den lande worden onderzocht. De eerder aangewezen politieke voorkeurslocatie en het daarmee samenhangende Rijk-Regiopakket scheppen verwachtingen ten aanzien van locatie en snelheid, terwijl in de projectprocedure de definitieve locatie en aanpak nog bepaald moeten worden. Deze discrepantie zorgt voor vertraging en onduidelijkheid over de te nemen vervolgstappen hetgeen spanning in de regio oplevert vanwege de eerder gewekte verwachtingen.

Deze bevindingen benadrukken de noodzaak om in het Rijk-Regiopakket zorgvuldig rekening te houden met zowel de ruimtelijke inpassing als de bredere maatschappelijke wensen van de regio. Pas wanneer deze onzekerheden zijn opgelost, kunnen we vervolgstappen zetten en het Rijk-Regiopakket verder concretiseren.

3. Belangrijke knelpunten

Uit de gesprekken en analyses blijkt dat er een aantal belangrijke knelpunten zijn die de voortgang belemmeren:

1. Spanning met andere ruimtelijke initiatieven

De huidige samenhang van de bouw van twee kerncentrales met andere initiatieven, waaronder VAWOZ, 380 kV en diverse waterstof-initiatieven, zorgt voor spanningen tussen de ontwikkelingsdoelen van het project en de belangen van andere partijen. Zonder een afgestemde aanpak bestaat het risico dat de ontwikkelingsdoelen van zowel de bouw van twee kerncentrales als andere projecten, waaronder een Rijk-Regiopakket, worden belemmerd of in een later stadium tenietgedaan door parallelle initiatieven.

2. Gebrek aan samenhang tussen initiatieven

Op dit moment ontbreekt een duidelijke structuur om ruimtelijke en organisatorische initiatieven beter op elkaar af te stemmen en keuzes te maken. Dit vergroot het risico dat afzonderlijke projecten elkaar (onbedoeld) belemmeren.

3. Behoeft aan bredere samenwerking en visie

Er is een groeiende wens van de betrokken stakeholders om samen te werken aan een toekomstplan voor de regio. Dit creëert kansen, maar ook de noodzaak van duidelijke regie om gezamenlijke doelen te bereiken en onderlinge banden te versterken. Een gezamenlijke toekomstvisie voor de regio is hierbij essentieel, aangezien deze als fundament dient voor Rijk-Regiopakket dat de diverse initiatieven en belangen op elkaar afstemt en een duurzame ontwikkeling mogelijk maakt.

4. Spanning tussen verwachtingen van de regio en de projectprocedure

De parallelle trajecten van de voorkeurslocatie en Rijk-Regiopakket en de projectprocedure leiden tot uiteenlopende verwachtingen binnen de regio. De voorkeurslocatie en een Rijk-Regiopakket scheppen een gevoel van urgentie en verwachtingen over locatie en planning, terwijl de projectprocedure, vanwege de hoeveelheid en complexe aard, meer tijd en flexibiliteit vereist. Dit verschil vergroot het risico op verwarring en ontevredenheid bij stakeholders, wat het draagvlak onder druk zet en de voortgang bemoeilijkt. Dit vraagt om zorgvuldig verwachttingsmanagement en heldere communicatie.

5. Afhankelijkheid van andere stakeholders

De voortgang van het opstellen van een Rijk-Regiopakket wordt in hoge mate beïnvloed door andere partijen die verantwoordelijk zijn voor essentiële voorbereidende activiteiten zoals de technische haalbaarheidsstudie en Notitie Reikwijdte en Detailniveau (locatiekeuze). Een vertraging in deze studies belemmert de mogelijkheid om de volledige impact op de omgeving vast te stellen, wat het opstellen van het Rijk-Regiopakket vertraagt.

6. Onzekerheden over locatie en bouwimpact

Zonder definitief besluit over de locatie en meer duidelijkheid over de exacte omvang van het project blijft de totale impact (op de omgeving) moeilijk te bepalen. Dit beperkt de ontwikkeling van een Rijk-Regiopakket.

Ik wil benadrukken dat deze bevindingen gebaseerd zijn op de huidige fase waarin het project zich bevindt en dat een verdere verdieping zal plaatsvinden in samenwerking met uw teams en andere betrokkenen.

4. Advies

Gezien deze observaties adviseer ik de volgende acties om de voortgang van het Rijk-Regiopakket en de bredere samenwerking te ondersteunen:

1. Ontwikkelen van een integrale visie voor de regio en synchroniseren van initiatieven en tijdslijnen

Werk met relevante betrokkenen aan een gedeelde toekomstvisie voor de regio, waarin de doelen en de (impact van de) bouw van twee kerncentrales en andere (ruimtelijke) initiatieven op elkaar worden afgestemd. Naast dat een gezamenlijke visie een helder kader vormt voor het Rijk-Regiopakket, bevordert dit ook het vertrouwen en betrokkenheid van de regio.

Stem daarnaast alle relevante projecten en ruimtelijke initiatieven (van o.a. het Rijk maar ook van North Sea Port) op elkaar af, zodat de planningen aansluiten bij o.a. de locatiekeuzes van de twee nieuw te bouwen kerncentrales, en later ook bij het Rijk-Regiopakket. Dit voorkomt mogelijke obstakels en zorgt voor een efficiëntere uitvoering.

2. Inrichten van een gezamenlijke stuurgroep

Om de eerder benoemde samenhang op Rijksniveau te waarborgen en belangrijke keuzes effectief te maken, adviseer ik het oprichten van een gezamenlijke, interdepartementale, stuurgroep waarin de relevante ministeries en bestuurders van de provincie en relevante gemeentes vertegenwoordigd zijn. Mijn advies is om dit op DG-niveau te organiseren met in eerste instantie de ministeries van KGW en VRO. Daarnaast zullen de ministeries van I&W en Defensie ook betrokken moeten worden. Deze stuurgroep zal de regie kunnen voeren over de integratie en samenhang van de verschillende initiatieven en de samenwerking tussen de partijen verder bevorderen, zodat gezamenlijke doelen met draagvlak kunnen worden gerealiseerd.

3. Creëren bredere betrokkenheid

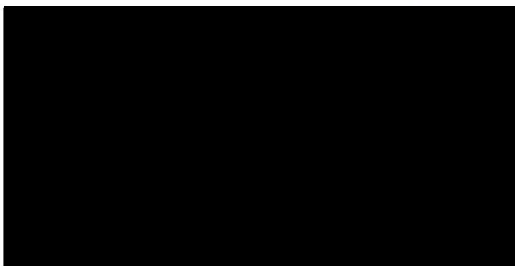
Gezien de onzekerheid over de definitieve locatie en de uitgesproken behoefte van stakeholders om nauw betrokken te zijn bij het proces, adviseer ik nadrukkelijk rekening te houden met de partijen die nu geen onderdeel van het kernteam vormen zoals de gemeenten Vlissingen en Terneuzen, North Sea Port en het Waterschap Scheldestromen. Bovendien is het raadzaam om deze partijen te betrekken in het vormen van een visie voor de regio en in aanloop naar een locatiekeuze de relevante partijen (de gemeente Vlissingen en/of de gemeente Terneuzen) nauwer te betrekken bij de verdere ontwikkeling van het Rijk-Regiopakket.

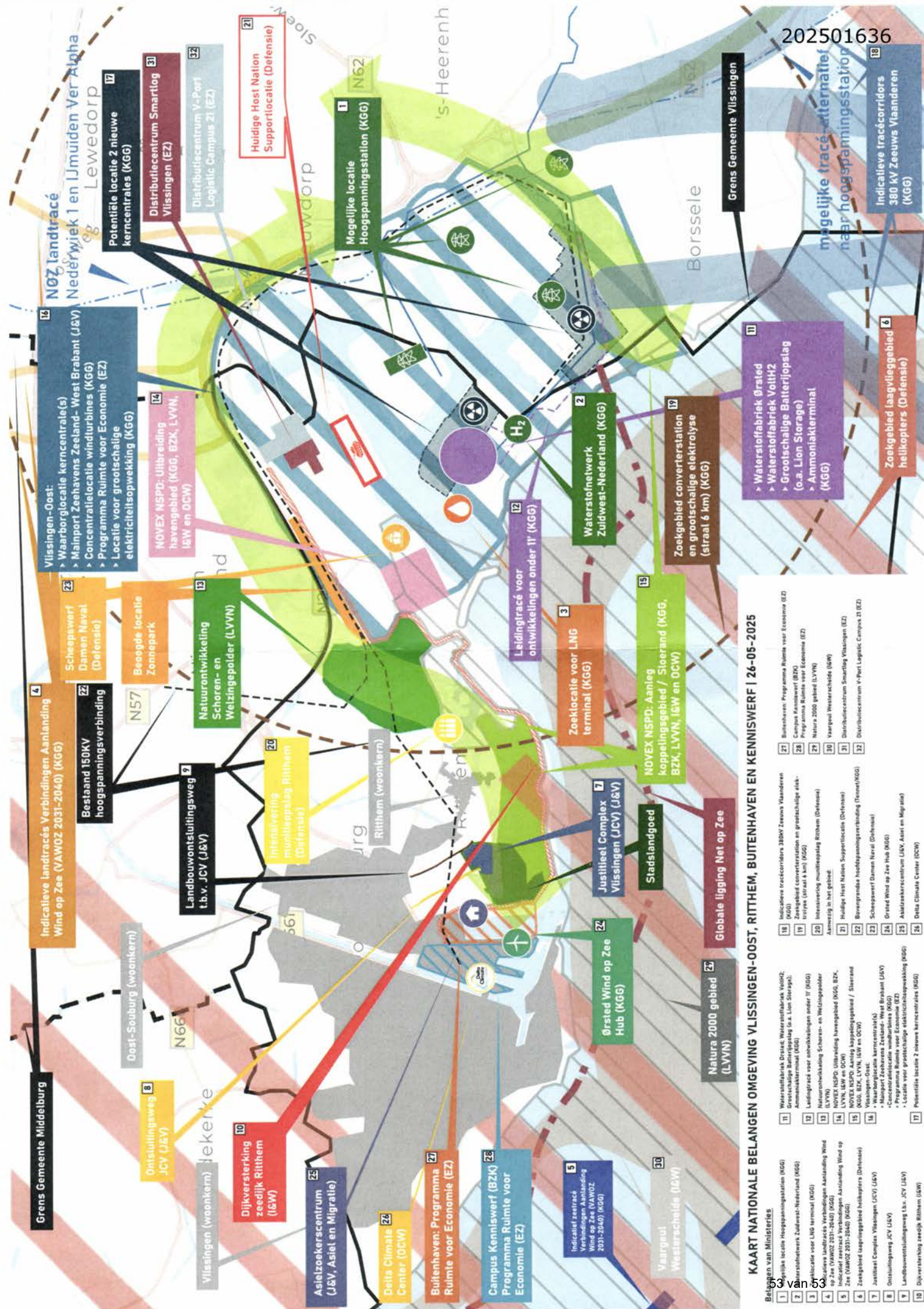
4. Continuïteit en regie in communicatie

Gezien de bestaande onzekerheden, afhankelijkheden en uiteenlopende verwachtingen, is het cruciaal dat het kernteam en alle betrokken stakeholders, in lijn met de intentieverklaring, continuïteit en transparantie waarborgen in hun communicatie. Ook wanneer onzekerheden niet direct weggenomen kunnen worden, blijft een open en eerlijke communicatie essentieel. Dit draagt niet alleen bij aan het creëren van draagvlak, maar versterkt ook het vertrouwen tussen stakeholders, wat essentieel is voor het succes van het project op lange termijn.

5. **Afsluiting**

Ik vertrouw erop dat deze eerste adviesbrief bijdraagt aan een heldere en efficiënte voortzetting van de samenwerking en dat we gezamenlijk werken aan de gestelde doelen. Ik dank op voorhand alle gesprekspartners voor hun bereidwillige medewerking.

KAART NATIONALE BELANGEN OMGEVING VLISSINGEN-OOST, RITHEM, BUITENHAVEN EN KENNISWERF | 26-05-2025

- Belangen van Ministeries**
1. Indicatieve tracécorridors 380V Zeeuws Vlaanderen (KGG)
 2. Grootschalige Batterijopslag (o.a. Lion Storage), Ammoniakterminal (KGG)
 3. Leidingsnet voor ontwikkelingen onder 11' (KGG)
 4. Natuurontwikkeling Schoren- en Weisingepolder (LVVN)
 5. NOVEX NSPD: Uitbreiding havengebied (KGG, BZK, LVVN, I&W en OCW)
 6. NOVEX NSPD: Aanleg koppingsgebied / Sloerand (KGG, BZK, LVVN, I&W en OCW)
 7. Vlissingen-Oost: Waarborglocatie kerncentrale(s)
 8. Mainport Zeehavens Zeeland- West Brabant (J&V)
 9. Concentratie windturbines (KGG)
 10. Programma Ruimte voor Economie (EZ)
 11. Locatie voor grootschalige elektriciteitsopwekking (KGG)
 12. Potentiële locatie 2 nieuwe kerncentrales (KGG)
 13. Dijkversterking zeedijk Rithem (I&W)
 14. Ontsluitingsweg JCV (J&V)
 15. Landbouwontsluitingsweg Lx, JCV (J&V)
 16. Dijkversterking zeedijk Rithem (I&W)

17. Buitenhaven: Programma Ruimte voor Economie (EZ)
18. Campus Kenniswerf (BZK)
19. Programma Ruimte voor Economie (EZ)
20. Natura 2000 gebied (LVVN)
21. Vaargeul Westerschelde (I&W)
22. Distributiecentrum Smartlog Vlissingen (EZ)
23. Distributiecentrum V-Port Logistic Campus 21 (EZ)
24. Indicatieve tracécorridors 380V Zeeuws Vlaanderen (KGG)
25. Grootschalige Batterijopslag (o.a. Lion Storage), Ammoniakterminal (KGG)
26. Leidingsnet voor ontwikkelingen onder 11' (KGG)
27. Natuurontwikkeling Schoren- en Weisingepolder (LVVN)
28. NOVEX NSPD: Uitbreiding havengebied (KGG, BZK, LVVN, I&W en OCW)
29. NOVEX NSPD: Aanleg koppingsgebied / Sloerand (KGG, BZK, LVVN, I&W en OCW)
30. Vlissingen-Oost: Waarborglocatie kerncentrale(s)
31. Mainport Zeehavens Zeeland- West Brabant (J&V)
32. Concentratie windturbines (KGG)
33. Programma Ruimte voor Economie (EZ)
34. Locatie voor grootschalige elektriciteitsopwekking (KGG)
35. Potentiële locatie 2 nieuwe kerncentrales (KGG)
36. Dijkversterking zeedijk Rithem (I&W)
37. Ontsluitingsweg JCV (J&V)
38. Landbouwontsluitingsweg Lx, JCV (J&V)
39. Dijkversterking zeedijk Rithem (I&W)